

www.mossebobladet.se

SKAGE OCH UNDA

Alf Gunnarson

MMXX

FÖRORD

Den här berättelsen är hämtad från de fyra första, s. k. Mossebo-böckerna, vilka, mig veterligt aldrig tidigare publicerats men har funnits som diffusa koncept i författarens tankar.

Det är mest en lek med ord och meningar och några djärva funderingar om saker och ting, som alla känner till, har känt till eller kommer att känna till, efter att ha läst skriften, som tidsmässigt börjar för väldigt många år sedan och slutar för sådär fyrahundra år sedan.

Man måste inte läsa den här (heller) men det vore synd att låta bli.

/ Alf

DE OMNIBUS DUBITANDUM

Allt bör betvivlas

René Descartes
(1596 – 1650)

UR FÖRSTA MOSSEBOBOKEN

Det torde inte vara allom obekant att asarna Oden och Tor var ivriga resenärer. Oden red på sin åttafotade häst, som hette Sleipner och Tor åkte i en tvåhjulig vagn, dragen av de tre bockarna Bruse. Nej, mittåt i Midgård, som asarna brukade säga. Det blir en bock i kanten redan i detta inledande stycke. Brusebockarna tillhör en annan saga, så oändligt mycket senare i tidernas långa lopp. Tors bockar hette Tandgnissle och Tandglese.

Oden och Tor reste tillsammans, men det var så mycket oväsen i deras hiskligt snabba framfart att samtal mellan förarna av häst och bockar var meningslösa. Men tro inte att dessa asar lät sig hejdas av sådana bagateller. De utbytte information om väder, vind, vägval och annat, genom att skicka en liten suddbar runsten mellan sig. Då var det bra att Oden hade med sig sina korpar, Hugin och Munin. Dessa flög som stollar med den minimala, mobila stenen i näbben och inristningarna raderades vartefter genom uttalade formler, som bara asar och asfåglar förstod.

Tor medförde sin hammare - Mjölner - och allehanda mindre verktyg, lättåtkomligt fästade vid sitt bälte. Han knackade in sina meddelanden med fast hand, fast han samtidigt styrde sina ostyriga bockar samt kallade på Hugin och skickade sitt mess med vändande korp.

Det var lite krångligare för Oden, eftersom han inte hade någon hammare och mejsel, men han var inte för inte ansedd som den tidens smartaste försteklassare. Han hade lärt Munin teckenspråk och nu gjorde han sina gester, vilka fågeln iakttog med sina korppluggar, översatte i sin lilla kloka

skalle och hackade in i stenen med sin näbb av stål. Ni förstår nog att denne, fågel Fenix jämförbare flygare, fått lära sig futharken – den tidens alfabet - i Odens skola, det högre allmänna grenverket uti asken Yggdrasil.

På en av sina resor kom de båda asarna och deras flygande adjutanter till en trakt som väckte deras nyfikenhet, eftersom den syntes vara bebodd av folk. Ännu hade de inte sett någon människa på nära håll. Dock syntes några mänskliga skuggor röra sig vigt och värdigt, som i dans, på en äng halvvägs ner i en dal med rik och fager växtlighet.

Resenärerna stannade på behörigt avstånd, för att inte äventyra eventuella ritters fullbordande och förberedde sin egen övernattning i ett nätt fårskinnstält som Tor fraktade, ordentligt hopvikt, på sin trilla.

Bild: Se vidare i Andra Mosseboken.

Oden och Tor sov sedan som stockar, trygga i tanken att Hugin och Munin som vanligt hade sina gluggar på skaft. De vaknade, som de brukade, i gryningen och tog, på fastande mage, en promenad i sitt tillfälliga närområde.

Nere på ängen var det lugnt och stilla. Var kunde invånarna hålla hus? De båda asagudarna närmade sig försiktigt det som syntes vara omgivningens centrum och såg nu att en låg stenmur markerade någon slags gräns. En sten, hög som till Odens axlar och lika bred (som densammes axlar), stod på en grön kulle och runtomkring fanns hela fält av odlade växter i långa rader, mellan vilka glänsande gul halm fångade solens morgonstrålar. Asarna kände sig vid gott mod vid åsynen av sådan mänsklig mödas verk och vandrade upp på kullen för att ta sig en närmare titt på stenen.

Till sin häpnad blev de varse. att de skådade en äkta runsten, visserligen rätt så klumpig i jämförelse med Midgårds slätslipade stenar. Men det

fanns en text med tecken som bara marginellt skilde sig från deras modersmåls. Oden läste:

Denna bumling restes av Ska, Ram och Val, att evinnerligt minna om slaget vid Paradis Äng, då jätten Finn slogs sönder och samman av tappra män med vapen i hand.

Jag vill betona att den där översättningen är urvattnad och förenklad, i jämförelse med det karga och mustiga språk som ristarna sannolikt, på gränsen till säkert, använde sinsemellan. Jämför den svenska bibelöversättningen år 2000. (Ett riktigt bottenapp, vad gäller språk och stil).

Oden och Tor trodde sig vara allvetare men här fanns bevis för att det i denna dal vuxit upp en civilisation, om vilken de framstående asarna icke hade en aning. Hur var detta möjligt? Så tänkte de och försökte komma i kontakt med någon levande människa, utan framgång, vilket de fann anmärkningsvärt och till och med förbluffande. Besvikna vände de ängen ryggen och intog sin frukost: midgårdsmackor, med extra allt och ett par stop med äkta mjöd.

Asarna slickade snabbt sina sinnens sår och beslöt att återvända till sitt och de sina. Samtliga inblandade, främst hästen och bockarna, förmåddes att lägga in en överväxel och redan samma förmiddag var sällskapet tillbaka på den mark och vid de stenar, där sedan barnsben asarna lekt sina krig och andra tidsfördriv. Borta bra, men hemma bäst, tänkte Sleipner, Odens häst, medan Tandgnissle och Tandglese, Tors bockar, trötta efter sprången över stenar och stockar, hoppades att deras bås var fyllt med smaklig föda och rent, friskt vatten som sås. Hugin och Munin flaxade lättsinnigt runt och betraktade hela händelseförloppet som inget annat än strunt.

Aftonen efter hemkomsten hölls ett storståtligt gille i Asgård. Alla var med. Asarna och asynjorna kunde konsten att festa. Fullast av alla var som vanligt Ve och Vile, Odens bröder. Asfulla, om uttrycket tillåts. Vackrast av asynjorna var Idun och Rind – trodde de själva i alla fall.

Balder bråkade med Brage. Byleist blängde på Dag. Delling retades med Forsete. Heimdall hängde med Helblinde. Hermod hånade Höder. Höner hötte med näven mot Kvaser. Lodur läste lagen för Loke. Od ojade sig inför Oden. Skjold var avundsjuk på Tor. Tyr tydde sig till Vidar. Ve och Vile vaknade sent följande morgon. Eir var ilsken på Frigg. Fulla fasade för Fjorgyn. Gnå gnällde på Idun. Lofn nattade Nanna. Natt rasade mot Rind. Saga såg upp till Siv. Sigyn smålog mot Sjöfn. Snotra var snäll mot Sol. Syn sågs tillsammans med Trud. Vår väntade sig mer av Vör.

Allting skedde i bokstavsordning, från a till ö och det enda som var annorlunda den aftonen, var det som Oden och Tor hade att berätta från

sin senaste resa. Alla var ense: Inga träd fick växa upp till himlen. Inte ens Yggdrasil. Asarna hade inte full koll på trädets yttersta förgreningar.

UR ANDRA MOSSEBOBOKEN

Det var en tid då det fanns jättar och jättinnor, att se upp till och se upp med. När vintern närmade sig sitt slut och våren var i sikte firades alla jättars dag – senare alla jättars och jättinnors, som ett led i tanken om jämställdhet mellan könen. Varje trakt av någorlunda betydenhet hade sin egen jätte eller om man så vill: varje jätte hade sin trakt. Så småningom bildades så kallade storkrakter, efter muntliga kontrakt jättarna emellan. En storkrakt kunde vara väldigt stor, med vanliga människors mått. Och de där jetsetgängen var inte att leka med!

De vanliga människorna slet och släpade på jättarnas mark. Hade alla varit jättar, skulle jordens resurser inte räckt på långa vägar. Man kan bara ana hur mycket mat det gick åt för att mätta en enda jätte. Jösses! Nej, jättarna och jättinnorna var en minoritet i det stora hela. Det var småfolket som såg till att den tidens bruttotraktprodukt (btp) växte. Om det blev missväxt - och det blev det då och då - svälte många ihjäl, dock sällan jättarna. Det var småfolket som drabbades. Dessa villkor har gällt i alla tider.

Det ryktades att Ska var släkt med asaguden Loke i rakt nedstigande led. I så fall – vilket ingalunda höjer ryktets sanningshalt – var även Ram och Val lika mycket släkt med den lurendrejaren Loke, eftersom Ska, Ram och Val var bröder. Trots att Loke kanske inte har här att göra, får han och Sigyn (nästa sida) pryda inledningen till detta kapitel, som ska handla om den trakt, där Oden och Tor gjorde visit i förra kapitlet.

På kartbilden här uppe ser vi två sjöar utan namn. Vi kan vidare ana två större vatten: Vänern, till vänster och Vättern, till höger. När dessa, de senare, fick sina namn och varför just de namnen, lämnar vi därhän och

fokuserar på de båda först nämnda (utan namn). Avsikten är att bringa klarhet, så risken är att det följande blir helt obegripligt. ☺

Loke och Sigyn. (Beskuren) målning av Mårten Eskil Winge 1863.

Uti den trakt vi befinner oss fanns tre jättar: Ska, Ram och Val och de var bröder. Jättebröderna var så klart gifta med var sin jättesnygg och jättegod kvinna, ty utan kvinnor vid sin sida, skulle Ska, Ram och Val ha haft det jättetråkigt. Vill vi veta vad deras kvinnor hette? Ja, det vill vi: Skas hustru hette Skada. Rams fruga hette Ramla och Vals sambo (de var av oförklarlig anledning inte gifta) hette Vega Vendelkråka.

Vi råkar ha viss kännedom om såväl jättarnas som deras kvinnors karaktärer. Ska var framinriktad och inte så lite storslagen i sina manér. Han var storebror och att vara storebror i en jättefamilj var något alldeles extra. Skada då? Hon var sin mans motsats: småsint och snål men fager som en soluppgång i Skanör – eller för den delen i Falsterbo, långt, långt bort i framtiden. De bodde vid Skas sjö.

Ram var återhållsam, rädd om det han ägde och slösade varken med utgifter eller beröm. Han var dessutom höjdrädd, vilket, i hög grad, begränsade hans jätteeskapader i livets olika skeden. Han blev yr i skallen, när han tänkte på hur högt hans hatt satt. Frugan (som hon lite vanvördigt blev kallad), Ramla, stod stadigt med båda sina fötter på jorden. Hon var en klippa, för maken, döttrarna och sönerna samt alla undersåtar, som jättar och deras kvinnor hade gott om. Deras boplats låg på en udde vid Rams sjö.

Val var yngst och mest bortklemad av bröderna. Ska och mellanbrodern Ram behandlade honom som knappt torr bakom öronen livet igenom och han fick aldrig vara med och fatta de stora besluten. Dock att han själv stod för beslutet att aldrig gifta sig. Det var en jättesensation i hela släkten, när Val kom dragande med Vega Vendelkråka och en än större överraskning att Val ville ha henne blott och bart som älskarinna, icke som ärbar hustru. Hon flög ut och in i Vals vackra, men ack så gistna kråkslott vid den lilla sjön, som vid den tiden kallades Vals sjö. Den yngste broderns valspråk var: *Minst, men ändå en jätte*. Hans bröder hade inga sådana slogans att leva upp till.

Det är nog svårt att förstå, tänker jag, var i tiden vi befinner oss i den här berättelsen just nu, när jättarna Ska, Ram och Val var i ohelig allians mellan Skas och Rams sjöar. Låt oss säga att de klassiska romarna och grekerna vid samma tid, som bäst, levde loppan i östra Medelhavet. För att historia ska bli trovärdig, anser många att det krävs precisa årtal. Jag är inte den som är den: med den traditionella almanackan som måttstock för tiden, hände det följande år 202 f. Kr.

Jättarna Ska, Ram och Val och deras jättinnor var samlade till kalas på det näs där Ram och Ramla hade sin jätteköja. Jättarna begav sig till ett närbeläget berg, som kallades Rävns fjäll. Där satt de på bergets kant och dinglede med benen, njöt av utsikten och såg sina mer eller mindre äkta hälfter på andra sidan sjön. Jättinnorna promenerade nämligen sjön runt, för att få lite motion efter maten, medan jättarna dryftade frågor som jättinnor bara undantagsvis fick veta något om. Beslut om än det ena, än det andra, fattades där uppe på berget, under ordförandeskap av storebrorjätten Ska, med mellanjättebrodern Ram som medhållare samt lillebrorjätten Val som tigande och samtyckande.

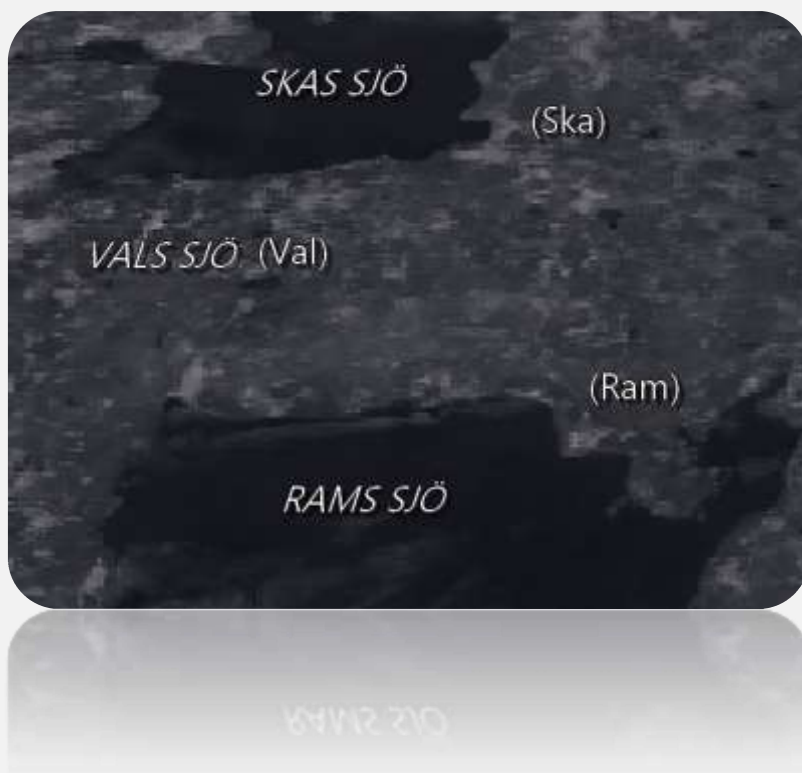
De jättehemliga besluten omsattes kanske senare i handling. Man vet inte.

Den som inte tycker att detta är så jätteintressant, kan väl läsa något annat.

UR TREDJE MOSSEBOBOKEN

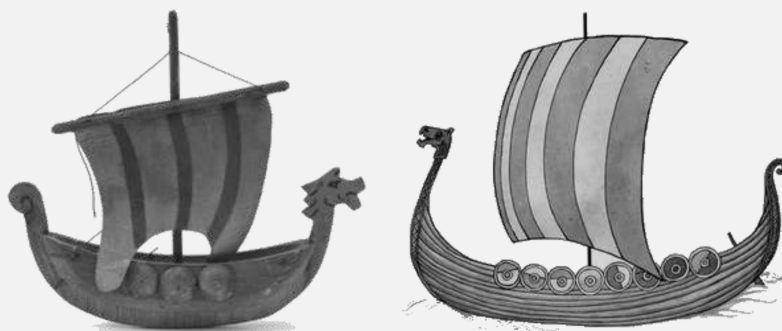
TEMPORA MUTANTUR, NOS ET MUTAMUR IN ILLIS

Tiderna förändras, och vi förändras med dem. Jättarna och jättinnorna är förpassade till glömskans kammare. Vi befinner oss i den tid som brukar kallas Vikingatiden. Man tänker att vikingar var våghalsiga karllakarlar som begav sig ut på de stora haven och kanske kom hem till väntande hustrur och barn med guld och silver - eller kanske inte. Det fanns förvisso rätt många vikingaänkor vid den tiden.

Fast det fanns också insjövikare, som begav sig ut på en tidig morgonfärd till Storgrundet eller Vassviken, för att fånga dagens fisk i den sjö, vilken de betraktade som sitt hemmavatten. Dessa vikare (ej att förväxla med sälar av viss art), hade inga sirligt utsirade skepp med plats för ett dussin roddare. Deras farkoster var enkla träbåtar, där man satt på en bräda som sträckte sig mellan båtens bredsidor. Man hade en styrbordsåra och en babords och nog tusan blev det blåsor i händerna på ovana roddare. Men inte sjutton satt de på sina brädor och sjöng: *Vem kan segla förutan vind? Vem kan ro utan åror? Vem kan skiljas från vännen sin utan att fälla tårar.* Gjorde de det, så inte mig emot. Det är en vacker visa med en djärv slutsats i nästa strof, att man kan segla utan vind och ro utan åror. Att skiljas från vännen sin är däremot såpass känsligt att tårar trillar (men man slipper blåsor i händerna).

Anmärkning: Jag är totalt okunnig om båt historia, så jag är nog ute och seglar nu.

För fina för de farvatten, i vilka vi befinner oss.

Sagor har den egenheten att de sällan är tyngda av årtal, *Det var en gång* betyder att det som berättas om har ägt rum någon gång i dåtiden, kanske för hundra år sedan, kanske flera hundra år tillbaka.

Tänk *Rödluvan och vargen*, till exempel:

Tyska frimärken från 1960: Rödluvan och vargen och bröderna Grimm.

En dag sa hennes mor till henne: "Kom Rödluvan, här är en bit av den nybakade kakan och en flaska vin. Tag med dem till din mormor, hon är lite sjuk och det skulle göra henne gott. Gå innan det blir för varmt. Gå försiktigt och lämna inte vägen, för då kan du ramla och slå sönder flaskan."

Om det i stället stått så här:

Lördagen den åttonde augusti, år sjuttonhundrasjuttio två, klockan halv tio på förmiddagen, sa hennes mor till henne: "Kom Rödluvan - - - etcetera"

Det hade blivit något helt annat.

Inte så lite häftigt, förresten, att modern skickade den unga flickan med en bit kaka (sockerkaka eller brödkaka) och en flaska vin. Mormor var bara lite sjuk, får man veta. Kanske var det så att mormodern kände sig ensam och bara låtsades vara krasslig, för att få besök av sitt älsklingsbarnbarn och få sig ett glas rött eller två. Det var ju lördag.

Det finns mycket mellan raderna i en saga. Men nu får vi inte förlora oss i mellaneuropeiska sagors seder och bruk. Av de kartbilder som visats i denna berättelse, framgår det var vi befinner oss geografiskt. Tidsmässigt kan kanske, trots allt, lite fingervisning vara på sin plats. Ska vi säga att det gått tusen år sedan förra kapitlet? Nej, vi säger ett tusen tvåhundra två (1202) och hamnar i ett just passerat millennieskifte.

Det är således år 1000. Sveriges gränser är fortfarande ungefärliga, men kungen heter Olof (Skötkonung) och han är godkänd både i Mälardalen och i Västergötland. Han kommer snart att bli kristen och döpt i Husaby källa och har en gemål av ädel börd, som heter Estrid och fyra barn: Anund Jakob, Ingegerd, Astrid och Emund.

Det är nya tider och nya seder. Asarna har börjat bli starkt ifrågasatta. Missionärer har vågat sig upp till Norden och de har fått en del av både det fina folket och allmogen att förstå, att man, för Guds skull, måste överge sina gamla idoler i Midgård och satsa sin tillförsikt på en enda överjordisk Gud. En allfader, som sitter högt uppe i himlen. Har ni tänkt på att man alltid föreställer sig Gud som sittande? Att stå är ingen passande ställning för Gud och liggande är ju helt omöjligt. Nå, Gud ser allt och hör allt. Vid sin sida har han en adopterad son, som redan tusen år tidigare (från år 1000 räknat) hade befordrats till ställföreträdande chef i det himmelska riket.

Olof Skötkonungs far, Erik Segersäll, hade blivit kristnad och döpt men han ångrade sig på sin ålders höst och blev åter en hedning (ur kristen synvinkel). Kanske hoppades han på att bli stamgäst på Valhall. Han ville väl inte gå miste om denna möjlighet, efter att han fullbordat sitt konungsliga värv på jorden.

Sjöarna i denna berättelses intresseområde (kartan på förrförra sidan) kallas fortfarande Skas sjö, Rams sjö och Vals sjö. Den som möjligen tvivlar på detta, bör erinra sig att detta är en saga som är så sann som läsaren själv bestämmer. Dessutom: ingen människa har hittills (år 1000) kommit på tanken att ge en sjö ett eget namn. De människor som har en sjö i närheten av sin boplat, går till sjön, går hem ifrån sjön, talar om sjön som sjön och ingenting annat. Det är först när man börjar framställa kartor som bosättningar, berg, åsar, sjöar, åar och älvar och andra objekt får unika namn. Om inte, skulle kartorna sett ganska lustiga ut, vilket de, detta till trots, faktiskt gjorde. Såg lustiga ut, alltså. Kartorna!

Sverige hade ungefär fyrahundratusen (400 000) invånare för tusen år sedan. Därefter växte befolkningen stadigt och trehundra år senare fanns det över en miljon svenskar. Sen kom Digerdöden och det skulle dröja ända till mitten av sextonhundratalet innan miljonstrecket åter uppnåddes.

SKAGE OCH UNDA

Skage var son till Skaga och han var faderlös redan från födseln. Far hans, en viking med artistnamnet Gröna Vågen, var bortkommen. Unda var dotter till Ull och Unda den äldre. Enligt en hemlig, muntlig tradition växte de båda upp på var sin trakt som gränsade till varandra och var glest befolkade. Här följer ett skriftligt utdrag från den källan:

Skage, en rask, blåögd och blond yngling, rakryggad och stark som en björn och Unda, en något yngre, mörkhyad mö, med sotsvart hår, guldglänsande mörka ögon och sameblod i sina ådror, bodde på var sin sida av en bäck, så pass bred att torrskott hopp över vattnet var ett hopplöst företag. Spörj Skage. Han hade minsann prövat. Det hade inte Unda, eftersom det ansågs opassande för unga mör att hoppa över vattendrag, hur lockande det än kunde vara.

På ena sidan av bäcken växte mörk, tät barrskog, med enstaka inslag av lövträd, medan det på den andra sidan var tvärt emot. Bäcken rann tämligen rakt från väster till öster och barrskogen låg norrut. Skage bodde på norra sidan och Unda på den södra. En promenad från den ena bopplatsen till den andra skulle nog tagit ett par timmar, om klockor varit i bruk. Men det var inte klockor och ännu hade inte Skage - och än mindre Unda - haft någon tanke på att göra en sådan promenad.

De var inte ovetande om varandra och så sakta, som på gränsen till stillestånd, växte det fram en vetskap om att de båda var ämnade att vara med varandra. Osynliga trådar drog dem närmare och närmare varandra, utan att de ännu beträtt varandras marker. Vem hade hand om sådana trådar? Försynen? Slumpen? En högre makt? Det visste bara de gamle, men de var hädangångna. Skage och Unda var bara ett stycke komna i sina liv. De hade mycket ogjort, mycket att erfara, mycket att uppleva.

Deras första möte öga mot öga var en bekräftelse på att känslorna var ömsesidigt överväldigande. Nu visste de. Den flinke Skage byggde en bro över bäcken och där promenerade de fram och tillbaka, ensamma eller tillsammans, varje dag i veckan, utom söndagar, då de vilade, i vetskap om att få mötas igen och igen. Skage älskade Unda. Unda älskade Skage, Ingen var lyckligare än de.

Nu undrar ni kanske vad som hände sedan. Jag har full förståelse, om så är fallet, för det undrar faktiskt jag också. Vill ni att det ska bli en lycklig fortsättning eller en fortsättning, som är kantad av en räkka olyckliga händelser som gör Skages och Undas liv till ett enda stort elände? Ni kanske vill ha en intrig, så komplicerad, att lösningen står att läsa först i det sista kapitlets sista mening? Jag ber om overseende med denna parentes i berättelsen. Nu tänker jag berätta hur jag tror, att det verkligen blev.

En annan bro, med tre bockar Bruse (Otto Sinding).

Skage och Unda blev ett par, De bosatte sig på en holme i en av de ännu inte namngivna sjöarna. Där lät de bygga ett stockhus, så stort och påkostat, att det väckte förvåning, till och med avund, flera trakter bort. Innan huset byggdes tillbringade de båda många sommardagar vid en närbelägen strand, med så ren och ullmjuk sand att de kunde forma huskroppar med sina händer och göra planritningar i sanden med vassstrån, som det även fanns gott om. Deras fantasi hade inga gränser: de byggde sandslott dagarna i ända och lekte sig fram till en byggnadsmodell som ingen dittills hade skådat i dessa trakter.

Hur hade de råd, frågade man sig på bosättningarna runt sjön. Man visste inte att Skages far varit en viking att räkna med. Han hade dragit hem skatter som var så värdefulla, att såväl änkan som Skage och hans hushåll kunde kosta på sig allt de önskade och dubbelt därtill, med råge. Huset låg så nära land att Skage själv kunde bygga en överkomlig bro (hans andra brobygge) av ungefär tjugo stegs längd. När hela bygget var klart kallades det Stockholmen. Där slog de sig emellertid inte till ro. De hade planer för framtiden. De ville inte bara leva sina liv. De ville uträtta något värdefullt, något bestående, något som de kunde kalla sitt livsverk. De ville göra avtryck i historien.

Kristendom hade ingen hört talas om i denna bygd. Det var fortfarande de gamla vanliga asarna som åkallades, när man kände sig i behov av styrka och vägledning. Undas och Skages husgudar var Tyr (Ti) och Idun, vilka i normalt mänsklig storlek formats till skulpturer, utskurna i rent lindträ, av den händige Skage och ställts väl synliga i stockhusets sal. Det var Unda som bönat för att Tyr skulle ha en hedersplats i salen. Skage fick aldrig veta varför. Det var så på den tiden också, att vissa frågor blev obesvarade under en hel livstid. Det kan också ha berott på att Skage inte brydde sig så mycket om den saken. Det fanns så mycket annat att bry sig om. Han kanske visste intuitivt, Han kanske var tankeläsare,

Minns ni paret Truxa, som gjorde en så makalös karriär i mitten av det tjugonde seklet? På sin tid var de det mest anlitade och det mest folkära som en folkparksscen eller tevestudio kunde erbjuda. Fast – det slår mig nu - sällan har väl *makalös* varit mera fel i ett sammanhang, eftersom den ene maken (han) utan den andra (hon) hade förblivit en rätt så medioker så kallad trollkarl. Det var deras (väl inövade) intuition som väckte uppmärksamhet och var nöjsam underhållning.

Skage var en skicklig illusionist (trollkarl) på sin trakt. Från unga år övade han sig i konsten att "läsa tankar", vilket var så mycket lättare på hans tid, eftersom världen inte hade så komplicerade saker att tänka på, Folk hade fullt upp att försörja sig, att skaffa föda och äta upp den, att brygga mjöd och dricka upp det och att hålla sig på sin kant och överleva hotande faror.

Men i alla fall: tidigt upptäckte Skage och Unda att de tänkte lika, utan att tala med varandra, Deras vanligaste samtalsreplik löd ungefär så här: Så lustigt att du säger det – jag tänkte just samma sak. Ibland var det han och ibland hon som sa så. Deras sinnen var på något sätt så samstämda, att det han sa tänkte hon, vad hon kände, kände han och vad de gjorde tillsammans gjorde de av samma skäl, eftersom det var deras gemensamma vilja. Den där samkänslan växte med åren och blev starkare och starkare.

Skage och Unda hade två söner och en dotter. Vi vet ingenting om dem. Inte ens deras namn har nämnts av någon källa. Däremot antyds det någonstans att föräldrarna flitigt anlidade sina husgudar, Tyr och Idun, att vara barnvakter och man kan kanske av detta dra slutsatsen att barnen hade en ganska fri uppfostran.

De första tio åren av sin samlevnad ägnade Skage och Unda åt att planera och låta uppföra sitt stockhus på Stockholmen samt att sätta de tre barnen till världen. De följande fem åren tränade de systematiskt på att "läsa tankar". De utvecklade ett vattentätt system, i vilket varje liten rörelse med höfter, knän, smalben, fötter, tår, axlar, överarmar, underarmar, händer, fingrar, nacke, panna, käke och de övriga kroppsdelar en människa kan kontrollera, betydde en sak och ingenting annat. De satt på sin favoritstrand, med den ulliga sanden och övade timme efter timme, dag efter dag och repeterade om och om igen, för att till slut bli fullfjädrade artister. Men var skulle de uppträda? Det fanns inga folkparker för tusen år sedan.

De lämnade sin stuga på Stockholmen anställde en piga, som de kallade guvernant, att ta hand om barnen och huset, försäkrade sig om att de hemmavarande hade tillgång till mat och dryck och begav sig ut på sin första turné. Den varade från mitten av april till början av oktober. Vet vi något om var de varit? Nej, tyvärr. Vet vi om de varit framgångsrika? Nej, tyvärr. Vet vi något över huvud taget om deras halvårslånga frånvaro? Nej, tyvärr. De kanske stannade på en trakt några dagsmarscher bort och förverkligade sig själva, fria från barn och vardagliga bestyr. Fast det tror vi inte. Vi tror att de uppsökte tätt befolkade trakter och visade sina konster för tacksamma, jublande åskådare och förtjänade rikligt med honorar, som de inte behövde, eftersom de redan var rika som troll.

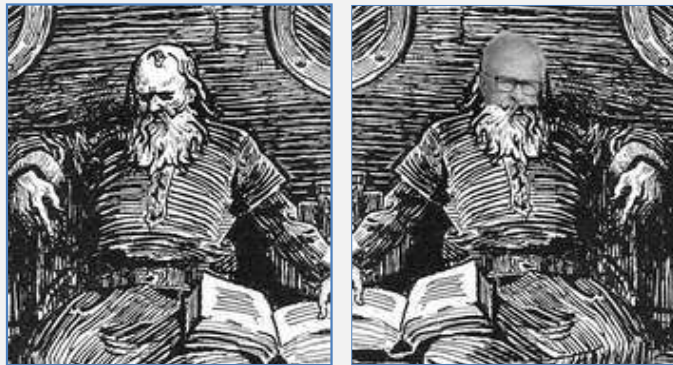
Fem år i rad turnerade de under sommarhalvåret. Det sjätte året lyckades de inte hitta någon tillförlitlig piga – som de kallade guvernant – och stannade hemma. De fann då, till sin förvåning, att deras barn blivit så pass vuxna att de i stort sett klarade sig själva. Därefter tillbringade de ytterligare tio år i Stockholmen. De behövde nästan aldrig tala med varandra, eftersom de redan visste varandras tankar, frågor och svar. Deras favoritnöje var att gå till stranden med den ulliga sanden och sitta där i

tyst samspråk och se solen gå ner i väster och slå dövöron till för måsars skrån och skrik. De levde ett behagligt liv.

UR FJÄRDE MOSSEBOBOKEN

SVERRES LAGGADE TUNNOR

Snorre Sturlasson, den isländske adelsmannen, hövdingen och skalden, med mera (född omkring år 1180 och död år 1241) har fått stort utrymme i nordiska historieböcker, medan Sverker (Sverre) Olofsson (född omkring år 1250 och död omkring år 1310), har blivit styvmoderligt behandlad.

T v: Snorre. T h: En sentida Sverre.

Snorre skrev bland annat *Den yngre Eddan*. Sverres mest berömda verk, *De laggade Tunnorna*, anses som Svea rikes första skrift i ämnet poetisk konsumentupplysning. Sverre betraktade allt som kom västerifrån som trams, vilket kan ha visst samband med att samme Sverre (då Sverker O. Lufsen) i yngre medelåldern blivit utkastad från Trondheim, såsom *varande fientligt sinnad mot norsk och isländsk historieskrivning*. Sverre bodde sen mer än hälften av sitt liv vid Bottenviken och hans intresse för det österländska, svenska arvet var så starkt, att han till och med vågade sig på tanken att Svea rikes vagga legat i trakten av Åbo, på andra sidan Östersjön.

Sverre Olofsson hedrar denna sagolika framställning av ett alldeles speciellt skäl, till vilket vi inom kort ska återkomma. Först dock ett par exempel på Sverres skaldekonst, som inte skäms för sig. Eller vad tycks om följande verser, där en viss självömkan kan skönjas mellan raderna:

Tolv tunnor rasande,
mellan bänkarne här.
Ingen människa när.
mjöd mig bjöd.
utom trälen allena
som ensam skall bära
tunnorna åter till valven
under väldiga salen.

Natt efter natt satt jag
med elden som ende vän,
vid pulpeten. Fjäder i hand.
Intet blev på brädet ritat.
Rådvill och skamsen
över ogjord möda, såg jag
solens första stråle födas
och genast därpå dö.

Olika föll ödets lotter. Birger Jarls söner råkade i luven på varandra. Valdemar Birgersson var kung och hans lillebror Erik stod på hans sida, medan Magnus ville ta makten från Valdemar. Det avgörande slaget stod vid Hova på sommaren år 1275. Magnus segrade och fick senare hederstiteln Ladulås. Valdemar flydde till Norge och Erik kallades Allsintet.

Birger Jarl t v och hans söner: Valdemar, Magnus och Erik samt en skymt av Näs slott (ruin), där kungarna höll hov vid den tiden.

Sverker (Sverre) Olofsson ansågs av somliga i samtiden som *torrare än fnöske* i sin poesi, vilket inte hindrade kung Magnus Ladulås att anställa honom som Spelevink vid sitt hov på Näs slott, beläget på södra udden av Visingsö, i Vättern. Kungen lär ha sagt att *Lustigare muntergök än Sverre näppeligen hörts gala i Svithjods och Gothers nejder*. Sverre kom till Näs på våren 1278 och stannade där till år 1290, då hans höge herre och välgörare fann för gott att med döden avgå.

Under sin tid på Näs fortsatte Sverre att skriva ytterligare ett antal verk i serien *De laggade Tunnorna*, samtidigt som han skrev dagsverser, kåserier och skämtsamma visor som underhållning till kungen och hans hov. Han fick också tid att forska i de kungliga arkiven och fann till sin egen och andras förvåning dokument som visade att redan Olof Skötkonung, på sin tid, varit en nöjeslysten monark. Sverre läste i luntorna att (fritt översatt):

Han Majestät Konungen har låtit sig förnötas av ett äkta par, Skage och Unda, vid namn, vilka visat övermänsklig förmåga, att i tankarna vara samstämmiga samt att dessa, under glam och spel, storligen förnjöt sin publik, dock att dessa spefåglar drivit gäck med den gudstro som dåmera blivit allenarådande uti konungens och hans hovs smak, varför paret blivit uppsagda från sina uppdrag.

Sverre skrev så ett diktverk, där Olof Skötkonung och hans spefåglar drev gäck med varandra, främst i trosfrågor. men även beträffande seder och bruk i allmänhet. Kung Magnus lär ha varit mycket förtjust i detta verk, som hette just *Spefåglarne*. När nu kartor började ritas över marker som dittills varit vita fläckar på obefintliga kartor ☺, beslutade kungen att de båda sjöar, av icke obetydlig storlek, som låg uti den stora skogen Tiweden och dess närhet, skulle namnas till Skagern och Unden, till åminnelse av det äkta par, som i svunnen tid roat ingen mindre än Olof Skötkonung, av Segersälls ätt och stam.

Kanske kunde det vara intressant att citera ett par strofer ur Sverres verk *Spefåglarne*, som såklart är en drift med Snorres sätt att skriva:

Han hennes tankar äger,
hon hans, som rustade de vore
med sinnelag, som från samma
hjärtas kammare, vandrar
i takt med tid och rum.
Stumma, i salen vi sitter.

Skage och Unda de heter,
de Skötkonung roar och retar.
Spetsar vassa som sylen,
den skinnet med lätthet
genomborrar, mot höga
sätet pricksäkert riktas.

Bifallsrop. Glädje högt i tak.
Stigande stämningen sönder går,
som glas mot sten krossat,
då Odens namn nämnt blir.
Konungens panna i veck
onåd förebådar.

Det skrevs långa oden vid den tiden och Sverre var inget undantag. Det där verket innehåller fyrtiotvå verser. Här har verserna 4, 5 och 36 citerats.

Stämningsbilder (till en utgåva av Snorres yngre Edda).

När socknar började bli vedertagna som geografiska (tillika kyrkliga) områden, vilket skedde i Västergötland under 11- 1200- talet, bildades såklart socknen Skagunda, mellan sjöarna Skagern och Unden.

Några sekler senare, när Jätten Finns normalstora efterträdare, på konungslig anmodan, på bred front tågade in i de här trakterna, fick socknen namnet Finn Röja (Finnerödja). Men, se: det är en annan historia.

De källor som efter hand angivits i denna berättelse är i en del fall helt korrekta, medan de, i andra fall, är helt och hållet mina påhitt. Läsaren förstår nog att skilja på fakta och fiktion.